

Có hai khuynh h ng t ng quát nh h ng trên m i th ch chính tr t x a t i nay : đó là các khuynh h ng “nhân” và “ pháp” th ng đ c đ c p đ n trong t t ng chính tr c a ng i mình.

Chúng ta đi vào đ tài “Nhân tr và Pháp Tr”:

- Tr c h t, v i s trình bày văn t t th nào là Nhân tr và th nào là Pháp tr theo cách hi u c a ng i x a.

- sau đó, b c sang s phân đ nh các y u t có tính cách t ng đ i “Nhân” và t ng đ i “Pháp” trong các trào l u t t ng hi n đ i.

- R i, đ cho v n đ đ c thêm rõ nét, chúng ta s phân tích hai mô hình t ch c xã h i tiêu bi u là t b n và xã h i ch nghĩa đ i cách nhìn “Nhân” và “Pháp”.

- Sau n a, chúng ta m i rút t a vài u và kuy t đ i m chính y u c a nhân cũng nh Pháp tr .

- Tr c khi k t lu n v i ba v n đ căn b n c n đ c đ t ra khi nghiên c u v Nhân và Pháp tr .

Ngoài ra, chúng tôi cũng xin thêm vào b n văn v n th ng đ c dùng đ thuy t trình t i Pháp Qu c vài hàng “vi t thêm” đ tránh nh ng l n l n gi a khuynh h ng “Pháp tr” c a ta v i t “Pháp Tr” trong quan ni m “dân ch Pháp tr” c a ng i Tây Ph ng.

Khuy nh h ng Nhân tr

Phát ngu n t Đ o Nhân, t c t m t t ng h p b n ph n đ con ngu i có th s ng đúng v i đ a v c a mình đ i v i m i ngu i trong xã h i và đ i v i v n v t vũ tr (“Nhân dĩ gi , nhân dĩ” - M nh T). T p h p b n ph n này đ c xây d ng trên quan ni m m i ngu i đ u cùng m t b n th v i nhau và cùng b n th v i vũ tr v n v t, ví nh anh em m t nhà, nên có b n ph n ph i nâng đ nhau đ cùng tri n n t t đ p (T H : “T H i Chi n i giai huynh đ”- Trình Minh Đ o: “V n v t đ ngã nh t th dĩ”). B n th y cũng là b n th c a Tr i, khi n con ngu i cũng nh thiên nhiên đ u có ph n linh thi ng tôn quý.

Áp d ng vào vi c đi u hành xã h i, Đ o Nhân cho ra nh ng quan ni m căn b n c a lý thuy t Nhân tr :

Quan ni m con ngu i:

Con ngu i đ c quan ni m m t cách toàn di n, v i ph n v t ch t, ph n tinh th n và nh t là ph n linh thi ng nh v a nói. Chính vì có ph n linh thi ng còn g i là Thiên tính này mà m i ngu i đ u phi đ c kính tr ng.

Quan ni m giáo d c

trong thuy t Nhân tr là tìm l i và d ng nuôi cái tính tr i ti m tàng, n i m i con ngu i làm cho tính y không b t đ c che l p, đ th hi n m nh m trong cu c s ng. Giáo d c ở đây ch tr ng h ng ng n i và tin t ng vào cái Tính thi n n i m i con ngu i.

Quan ni m l ch s :

Thuy t Nhân tr cho chân lý hay “đ o” hi n l quá kh , r i đ n đ n lu m đi v i th i gian. Vì

Nhân tr và Pháp Tr

Tác Giả: Nguy n Hoài Văn

Thứ Bảy, 02 Tháng 4 Năm 2011 08:32

th , c n l y ng i x a làm g ng m u và đi tìm chân lý trong truyền th ng. Đó là quan niệm l ch s ti n hóa theo chu k .

Quan ni m xã h i

ở đây coi xã h i nh m t gia đình l n nh ý nghĩa câu “dân ngô đ ng bào” c a Tr ng Tái. Xã h i cũng có th đ c ví nh m t c th l n.

Quan ni m chính quy n

trong thuy t Nhân tr coi nhà c m quy n nh Cha, M , Chú, Bác ng i dân, có b n ph n ph i “th ng dân nh con đ ”. Quan ni m chính quy n này tr ng b n ph n h n là quy n hành.

Quan ni m pháp lu t: pháp lu t ở đây b coi nh ch là s b túc cho m t t p h p quy c g i là L . L là m t th “lu t” t nhiên mà m i ng i đ u ch p nh n trong thâm tâm mình. L đ c hình thành t nh ng y u t b m sinh, t c ph n nào t cái Tính thi n n i m i ng i và t m t quá trình giáo d c, đào luy n lâu dài. khi L không còn đ đ đ u hành vi c nhân sinh, ng i ta c c ch ng đã m i phi dùng đ n pháp lu t.

Khuynh h ng Pháp tr

Phát ngu n t h c phái Lão Trang và h c thuy t c a Tuân T . H c phái Lão Trang trú tr ng s tuân theo đ nh lu t t nhiên c a vũ tr , không làm gì c ng l i đ nh lu t y mà d p b m i t đ c đ cho đ nh lu t y t nhiên “làm” m i vi c qua mình. Đó là lý thuy t “Vô vi nhi vô b t vi” (không làm nh ng không gì không làm).

Tuân T ch tr ng không th ch đ i giác ng đ nh lu t c a Tr i Đ t, mà ph i đ t ngay ra nh ng quy lu t làm tiêu chu n gi i quy t vi c nhân sinh xã h i. Ông cho Đ o không ph i là Đ o Tr i, mà là Đ o ng i. Ông cũng đ ra quan ni m con ng i mang tính ác, c n có nh ng tiêu chu n t bên ngoài đ theo đó s a đ i, đ u ti t.

Tá khái niám “đánh luát cáa vá trá” nái Láo Tráng đánh sá phán biát Đáo trái, Đáo ngái, cáa Tuán Tá, ngái ta đái quan niám “Pháp” tác mát há tháng quy luát đái u khián toán bá nhán sinh hánh vi cá tánh cách tuyát đái, kháng đánh cá bán cái (Pháp bát nghá). Trán nán táng áy, láy thuyát Pháp trá đánh cá hánh thánh vái nháng quan niám cá bán sau :

Quan niám chánh quyán:

Pháp gia chá tráng nháa cám quyán kháng nán lám gái cá, má chá đáa váo “Pháp” đá tháng phát ngái đái. Vái ai cáng ham đánh cá tháng, sá bá phát nán sá đáu tá đáng lám đáng “Pháp”. Đá lá thái đá “Vá vi nhái vá bát nhái” cáa Pháp gia, ánh háng Láo hác. Quan niám náy tráng quyán hánh hán tráng bán phán. Viác cai trá hoán toán đáa trán “Pháp” nán cá cán bán lá Vá Tá, Vá Tánh, kháng vái khuynh háng Nhán trá coi viác cáng nhá viác tá, coi ngái đáng nhá thuác gia đánh mánh, trá nánh cá nhá cha ánh lo cho con ám trong nháa váy. Pháp gia cá thá tá bá chánh gia đánh mánh, trong khi ngái Nhán coi mái ngái nhá ngái nhá, đá cho dá tháng hay phát cáng kháng quyán cái tánh áy.

Quan niám xá hái:

xá hái á đáy lá mát cái máy lán, hánh đáng cáa mái ngái đáu phái phá háp mát cách chánh xác vái danh phán cáa mánh nhá đá đánh cá quy đánh bái “Pháp”. Lám sai, lám thiáu hay lám quá lá, lám đá ra đáu bá tráng phát. Cáng nhá quá hay cáng lán quá đáu mang tái (Hán Phi Tá, Thián 7). Thát váy, mát cá phán trong bá máy chác chán lá kháng thá cháy nhanh hay chám hán tác đá đánh cá quy đánh.

Quan niám lách sá

cáa Pháp gia lá quan niám tán tán, tác tán váo sá tán bá, váo sá giái quyát các ván đá nhán sinh trong táng lái, nhá váo viác đát ra vá thá hánh “Pháp”. Kháng vái khuynh háng Nhán trá, lách sá á đáy tán theo đáng tháng. Pháp Gia Hán Phi cáng kháng đánh đáu kián kánh tá quy đánh háng tán cáa lách sá, trong khi Pháp Gia Tháng áng đá ra mát tán tránh cáa lách sá đáa trán mát lái bán cháng pháp sá khai vái táng giai đánh mang mám máng cáa sá tá háy đát mánh đá hánh thánh giai đánh sau (nháng thiáu “tháng nhát bián cháng”).

Quan ni m giáo d c ở đây thiên v h ng ngo i , d a trên vi c không theo m t tiêu chu n bên ngoài. Pháp Gia nghĩ con ng i mang Tính ác, c n ph i bi n hóa cái tính y đi cho phù h p v i “Pháp”. T đó, h coi con ng i nh g đá, có th d thì c t b t, thi u thì ch p thêm (Hàn Phi – Hi n H c) h cũng quan ni m “Chính giáo h p nh t” (Lý T) đ t giáo d c d i s ki m soát c a nhà chính tr (Dĩ i vi s), và tri t đ bài bác văn h c, coi đó nh ngu n g c c a s ch ng i “Pháp”.

Quan ni m con ng i:

Pháp gia coi con ng i nh g đá có th đ o g t, hay nh c ph n c a m t b máy, ph i ch y đúng nh đã đ c quy đ nh, v i quan ni m y, h có th tiêu di t m t ph n xã h i theo ch tr ng “l y s nhi u b s ít” (đ ng chúng nhi s qu - Hàn Phi), khác v i ng i Nhân, tôn tr ng m i ng i nh m t bi u hi u c a Th ng Đ .

“Nhân” và “Pháp” trong trào l u t t ng hi n đ i :

Ngày nay ng i ta có th coi nh thiên v “Nhân” nh ng t t ng quan ni m con ng i m t cách toàn di n và t đó tôn tr ng con ng i v i ý nghĩa “con ng i nói chung”, đ cao s ôn hòa r ng rãi, ch p nh n nh ng khác bi t, h ng v lý t ng t do, đ t n ng quy n i cá nhân. Trên tr ng chính tr , đó là nh ng th ch dân ch , đ c bi t là dân ch đa nguyên, là cách c m quy n khách quan th c t , là ch tr ng b o v thiên nhiên.

Ng c i các t t ng thiên v “Pháp” thu h p đ nh nghĩa con ng i, nh coi con ng i ch là con ng i kinh t , con ng i giai c p (Marx), con ng i sinh lý (Freud), ý t ng lo i b Th ng Đ trong đ i s ng con ng i (Nietzsche), hay nh ng t t ng gián cách con ng i v i Th ng đ , ph nh n tính linh thi ng t nhiên c a con ng i và v n v t c a m t vài tôn giáo m c kh i. Các t t ng thiên v “Pháp” th ng quá khích, giáo đ u ch nghĩa, đ cao “Đ ng” h n là “Hòa”, tr ng bình đ ng h n t do, b o v quy n i c ng đ ng (c ng đ ng dân t c, Qu c gia, giai c p, tôn giáo...) h n là quy n i cá nhân. Trên tr ng chính tr , đó là nh ng th ch đ c tài, là cách c m quy n ch quan duy ý chí, là kinh t ch huy, là nh ng mô hình phát tri n tàn phá thiên nhiên, phung phí tài nguyên thiên nhiên. Nói r ng h n, s h th ng hóa vi c nhân sinh hành vi, t c m i ch thuy t, ý th c h ... đ u d thiên v “Pháp”. Th t v y n u ch p nh n r ng con ng i có nh ng ph n v t ngoài m i s lý lu n thì ng i ta bu c phi suy ra cái tác dung căn b n c a các h th ng lý lu n là thu h p đ nh nghĩa con ng i.

Hai m h nh t ch c x h i ti u bi u d i c i nh n “ Nh n” v “Ph p” :

T B n Ch Ngh i :

Có th đ nh ngh i nh m t m h nh c a t ch c x h i trong đó ph ng ti n s n xu t v ph ng ti n thay đ i n m trong tay t nh n. T nh n đ ng nh i n là có khuynh h ng đ t T i l i l n tr n h t. V i th , m t trong nh ng đ ng c chính y u c a x h i t b n là Hi u L i.

Đ đ c i nh t b n l n c g ng đ y m nh S n Xu t v Ti u Th .

V i c n có ng i Ti u Th n n X h i t b n th ng ôn hòa r ng r i, tôn tr ng cá nh n v khuynh kh c n ng i ph t tri n to n di n. Th t v y, n u h p h i, quá kh c, thì s ph i l i b m t ph n x h i, gi m b t s ng i ti u th . S tôn tr ng quy n i cá nh n c ng là h u qu c a t i nh i u i, v m i cá nh n là m t ng i ti u th , c n làm cho cá nh n y có m t m c s ng nào đó đ đ anh ta h ng hái ti u th m i ngày m t th m l n. M t kh c, t i nh i u i c ng khi n nh t b n không ng n ng i c đ ng s ph t tri n c n ng i m t cách to n di n, v đ i u này gi p gia t ng nhu c u ti u th . M i b c ph t tri n c a các kh i c nh v t ch t, tâm trí, tâm linh, t n ng ng...c a c n ng i đ u t o th m nh ng nhu c u m i, m ra nh ng th tr ng m i đ nh t b n có th bán nh ng s n ph m li n h , t cái lò micro- ondas t i các th n thánh, guru ... đ l i.

V i chính Tr , x h i t b n th ng thiên v th ch dân ch đ a nguyên, tuy đ i u này còn tùy thu c m t s đ i u ki n kh c. Lý do v ph ng ti n s n xu t v trao đ i là th c ch t c a quy n hành trong x h i. Quy n hành y v n m trong tay t nh n n n đ b phân tán, đ a đ n nh i u “đ u m i n m quy n” v nh i u “đ u m i ph n quy n” (contre-pouvoir) t ng ng, t t c đ u nh h ng m t cách t ng đ i tr c ti p v i s ng chính tr . T i nh ng này đ đ a đ n th ch đ a nguyên. Xin đ c bi t l u ý: đ a nguyên dùng đ đ y đ c hi u là nh i u đ u m i can thi p m t cách tr c ti p v i c chính tr , ch không ph i m i ng i dân là m t “Nguyên” nh đ t ng đ c ph t bi u i nh i u n i.

V i ôn hòa r ng r i, tr ng quy n i cá nh n, đ cao s ph t tri n c n ng i to n di n v khuynh h ng dân ch Đ a Nguyên, n n x h i t b n có nh ng nét thiên v nh n tr .

Thật ra, ngườì ta đã nghĩ nhu cầu đẩy mạnh Sản Xuất có thể đưa đến những phương pháp quản trị nhân công khét khe, vàì số bóc lột ngày càng gia tăng. Tuy nhiên, trong thực tế, điếu này đã không xảy ra. Nhiếu xã hội tở bởn đã đốì đốì c phỏn nào đởn số quân bình giữa quyn lỏi cỏa ngườì làm công, cũng phỏì đốì c coi nhữ ngườì tiêu thụ, và quyn lỏi cỏa chủ nhân, tùy thuộc vào số tiêu thụ này.

Điếu cỏn nhỏn rõ là số quân bình ỏy chỏ có đốì c ỏ các nỏ c tở bởn tiên tiẻn. Tỏì các nỏ c kém phát triển, ngườì dân vì quá nghèo nên gỏn nhữ chủ đởn thuỏn là “con ngườì sản xuất” chủ chủ đốì c coi nhữ “con ngườì tiêu thụ” mỏt cách đúng mỏc. Thỏ quân bình nhữ vỏa nói trỏ nên lỏch lỏ c, số bóc lột có phỏn trỏi hỏn vì c đem lỏi cho ngườì dân mỏt mỏc số ng vỏa đỏ đỏ hỏ có thể tham đỏ vào xã hội tở bởn vỏì tính cách “ngườì tiêu thụ”.

Nhiếu yỏu tỏ khác trong xã hội tở bởn cũng có khuynh hỏ ng phỏn lỏì lý tỏ ng Nhân trệ. Thỏ đỏ : nhu cầu thúc đẩy tiêu thụ thỏ ng đỏ đỏ đánh giá con ngườì theo mỏ c đỏ tiêu thụ cỏa mình: anh “Hỏn” tỏi, vì anh có xe tỏt hỏn, nhà lỏn hỏn....Điếu này đỏ ng nhiên, là thu hỏp đỏ nh nghĩa con ngườì, giam hỏm con ngườì trong khuôn khỏ nhữ ng quy luật và hỏ thỏ ng giá trỏ cỏa số tiêu thụ.

Thêm vào đỏ, nhu cầu sản xuất hàng loạt đỏ giảm giá thành cỏa hàng hóa cũng khiẻn nhà tở bởn tỏn đỏ ng mỏì phỏ ng tiẻn truyẻn thông, quỏ ng cáo...đỏ làm cho con ngườì phỏì lỏt vào nhữ ng khuôn mỏu thỏ, quanh mỏt số mỏt hàng đốì c coi nhữ “biếu tỏ ng cỏa đỏì số ng vắn mình”. Ngoài ra xã hội tở bởn đỏ khuyn n khỏch số phát triển lỏch lỏ c, ích kỏ, vỏì cách nhìn hiếu lỏì ngỏn hỏn khó giỏì quyỏt đốì c nhữ ng vỏn đỏ cản bởn trỏ ng kỏ cỏa nhân lỏì. Điếu này đỏ đỏ n số chênh lỏch giàu nghèo khỏ ng khiẻp và số tàn phá thiên nhiên, phung phí tài nguyên thiên nhiên mỏt cách vô cùng tỏ hỏì. Đỏ là nhữ ng số c thái Phi Nhân cỏa xã hội tở bởn.

Xã Hội Chủ Nghĩa

Đốì c bàn đỏn ỏ đây là mô hình tỏ chỏ c xã hội thoát thai tỏ Chủ Thuyỏt Marx. Chúng ta có thể đỏ nh nghĩa Chủ Thuyỏt Marx nhữ mỏt quan niỏm lỏch số đỏa trên thuyỏt Duy vỏt và biẻn chỏ ng pháp.

Bi n ch ng duy v t cho r ng con ng i trong căn b n tùy thu c vào các đi u v t ch t. Vì th , đa s các h c gi thu c h c phái Marx đã g p nhi u tr ng i trong vi c th a nh n ý ni m “con ng i nói chung”. Th t v y, đi u ki n v t ch t luôn thay i, nên con ng i b quy đ nh b i v t ch t cũng bu c phi thay i theo, và nh th làm sao có đ c m t th c t g i là “con ng i nói chung”, tr ng t n, bi t l p v i các đ i thay y? Các h c gi này coi ý ni m “con ng i nói chung” là m t th n tho i không có th t.

M t khác, s quan duy v t cho l ch s là “l ch s đ u tranh giai c p”(tuyên ngôn Đ ng C ng S n) nên khi đ c đ t trong giòng l ch s , nh ng đi u ki n chính y u quy đ nh b n ch t con ng i bu c phi là nh ng đi u ki n đ u tranh và nh ng đi u ki n giai c p (“B n ch t con ng i là s t ng h p c a nh ng t ng quan xã h i Marx – Lu n c ng 6 v Feuerbach.). Nh v y, theo các h c gi này, con ng i là con ng i giai c p (và con ng i đ u tranh).

C n nh c l i là s quan cũng nh bi n ch ng duy v t đ u là nh ng đ c đi m c a Pháp gia th i Chu T n, dù r ng lúc y m i tr ng thái s khai.

H u qu c a ý t ng không có “con ng i nói chung” mà ch có “con ng i giai c p” là : gi a con ng i i giai c p này v i con ng i i giai c p khác không có gì chung c , không cùng nhau chia s giá tr căn b n nào c . Và ng i ta có th coi ng i c a giai c p khác nh thu c v m t loài v t khác, đ n u c n th th n nhiên gi t b , nh tr sâu, tr ki n, đ p ru i đ p mu i. Đó chính là căn b n c a “thuy t Phi Nhân” đã ng tr trên h c phái Marx và cái g i là “th gi i C ng S n” su t nhi u th p niên, cho đ n g n đây m i b t đ u b m t s t t ng gia thu c chính h c phái này lên án h u tìm cách xây d ng m t “xã h i ch nghĩa nhân b n”.

Ngoài kh năng gi t ng i nh sâu ki n y, các mô hình Xã H i Ch Nghĩa đ c áp đ ng trong “th gi i C ng S n” còn mang nhi u đ c tính Pháp Tr khác nh : tr ng bình đ ng h n t do, t p th h n cá nhân, đ u tranh h n hòa gi i, kinh t ch huy h n kinh t th tr ng, thêm vào v i l i c m quy n đ c tài, duy ý chí, giáo đi u ch nghĩa.

Tuy nhiên, lý t ng c a h c thuy t Mars là đi đ n m t “thiên đ ng ” g i là “Xã H i C ng S n Văn Minh ” trong đó không còn giai c p, không còn đ u tranh, không có chính ph và cũng không c n đ n quy n t h u. Xã h i lý t ng này có m t m c s n xu t c c cao, đ dùng cho m i ng i dân, và ng i dân cũng đ t đ n m t trình đ t giác c c cao, khi n không còn v n đ chi m h u, không còn phi dùng đ ng l i đ u tranh đ gi i quy t các mâu thu n. S hi n di n c a chính ph cũng không còn c n thi t. Xã h i lý t ng này phù h p v i khuynh h ng Nhân Tr .

Phê bình Nhân tr và Pháp tr :

Nhân Tr là m t lý t ng cao đ p, phù h p v i c v ng c a con ng i, đ đ c con ng i ch p nh n và trong s áp đ ng, đ ng phó v i th c t i, đ s a sai h n khuynh h ng Pháp Tr . Tuy nhiên, Nhân Tr không ph i lúc nào cũng áp đ ng đ c, mà tùy thu c vào ba đi u ki n chính y u, đó là :

- m c s ng v t ch t c a ng i dân
- trình đ ý th c c a h
- và tình tr ng an ninh c a qu c gia, bên ngoài cũng nh bên trong.

Vì th , Nho Gia đã đ t ra ba m c tiêu c t y u cho vi c chính tr , là: b o v dân, lo cho dân no đ và giáo d c dân. Có l c nh n đã mu n truy n l i m t bài h c th c t , r ng: Nhân tr không phi ch là “làm” Đ o Nhân, mà cũng là t o đi u ki n đ Đ o Nhân có th “làm” đ c . N u không thì s l i r i tr vào l l i ch quan duy ý chí nh trong khuynh h ng Pháp Tr .

Pháp Tr vì duy ý chí nên ít l thu c hoàn c nh, đ th ng nh t m c tiêu và ph ng ti n, thu n l i cho vi c đ u tranh ng n h n. i th i x a, nó làm cho qu c gia hùng c ng mau l (tr ng h p n c T n). Th i nay, ng i ta th ng dùng nó m t cách hi u qu trong vi c c p chính quy n và gi chính quy n m t cách ch c ch n. Ngoài ra vi c s đ ng Pháp Tr đ xây đ ng nh ng đ qu c chuyên ch đ ng nh đang trên đà gi m b t, tuy ng i ta v n không t b m t hình th c đ qu c m i , có khi đ c g i là “đ qu c kinh t ”.

C m quy n theo khuynh h ng Pháp Tr có th mang đ n nhi u nguy h i vì ba lý do :

- 1) Pháp Tr r t đ sai l m, vì quan ni m con ng i và s v t m t cách ch quan, giáo đi u,

đ a đ n t ch c xã h i xa r i th c t i, khó đáp ng đ c v i nh ng đòi h i th c t c a ng i dân nên đ n đ n cách bi t v i dân, đi đ n ch b dân oán ghét .

2) Khi đã xa r i dân, đi ng c l i v i nguy n v ng c a h , thì mu n cho h ti p t c ph c tùng mình, nhà c m quy n c n ph i hà kh c, đàn áp, tr ng ph t g t gao, th m trí gi t b th ng tay. Đi u này đ a đ n không khí căm h n n ng n trong xã h i , ít thu n l i cho s h p tác, “hòa h p hòa gi i” và th ng k t thúc trong nh ng cu c n i đ y đ m máu . Pháp Tr đ th ng nh t m c tiêu và ph ng ti n c a qu c gia trong ng n h n, nh ng v i th i gian nó l i hay đ a đ n b t h p tác, đ i kháng, th m chí đ ng đ đ m máu, tiêu hao l c l ng.

3) Khi đã sai l m, m t xã h i Pháp Tr r t khó s a sai, do nguyên t c “Pháp b t ngh” đã nói tr ên. Vì th , khi c n thay đ i m t chính sách, ng i ta th ng bu c phi l t đ c m t ch đ , v a t n thì gi , v a t n hao tài nguyên x ng máu.

Tóm l i,

Tuy lý t ng Nhân tr ph n nh nh ng c v ng thâm sâu nh t c a con ng i trong đ i s ng xã h i, ng i ta v n bu c ph i công nh n r ng không ph i lúc nào đi u ki n th c t cũng cho phép xây d ng xã h i lý t ng này. Vì th , khi suy nghĩ v Nhân và Pháp, ng i ta c n đ t ra ba v n đ :

Th nh t, trong m t th i đ i m nh t đ nh, đi u ki n th c t cho phép thi hành m t chính tr v i bao nhiêu ph n “Nhân” bao nhiêu ph n “Pháp” ?

Th nhì : trong t i n trình qu n lý qu c giá, làm sao đ m t m t sáng su t nh n th c nh ng giai đo n c n ph i thi hành Pháp Tr , m t khác ngăn ng a nh ng s l m đ ng vi c này ?

Sau h t, ng i ta có th t h i : th nào là dung hòa Nhân và Pháp ?

Có lẽ câu trệ là : nhìn về mặt giá trị căn bản của con người mà lập Pháp, về mặt tinh thần rõ ràng rồi, không cần phải giáo điều, chủ thuyết, chủ nghĩa nào sai, thích nghi với thực tế (Pháp hữu nghị). Nói cách khác, là lý tính thần Đạo Nhân mà lập Pháp.

Có thể được chăng ? Các bậc hiền giả sẽ luận bàn vậy.

Viết thêm:

Có thể có sự liên hệ giữa khuynh hướng “Pháp Trệ” của ta với “Pháp Trệ” trong quan niệm “Dân Chủ Pháp Trệ” của người Tây Phương.

Quan niệm “Pháp Trệ” trong tư tưởng Dân Chủ của người Tây Phương chỉ đóng khung trong phạm vi thi hành luật pháp. Theo lý thuyết này, sự dĩ luật pháp phi được thi hành một cách triệt để vì luật pháp chính là sự đem bỏ cho người Quyên của người dân. Người dân, bằng nhiều cách, có thể tham gia vào việc làm ra và sửa đổi luật pháp. Khi được tham gia thi hành, thì mới người, kể cả người người đi hành quố gia đư phầ tôn trọng luật pháp, vì đó là tiếng nói của dân, là Quyên của dân. Vì thế, khi các nhà dân chủ Tây Phương dùng chữ “Pháp Trệ” để nói : “luật pháp là trên hết”, thì họ cũng mặc nhiên nói : “Dân là trên hết” (thì ở La Mã đã từng có câu “Vox populi, vox Dei” – tiếng nói của dân là tiếng nói của Trời – và “Vox populi, suprema lex” – tiếng Dân là luật tối thượng). Quan điểm này phù hợp với lý tưởng Nhân Trệ. Chữ căn nhắc lại câu của Mạnh Tử, một nhà tư tưởng chủ trương Nhân Trệ : “Dân vi quý, xã tắc chi chi, Quân vi khinh” (dân là quý nhất, quyên là phi được coi trọng nhất, thế đư n mớ là quyên là quố gia, còn quyên là của nhà cai trị phi bầ coi là nhầ nhầ).

Người có lẽ, Pháp Trệ trong tư tưởng chính trị Đông Phương không chỉ đóng khung trong “văn dĩ luật pháp” mà bao gồm các lãnh vực khác của việc đi hành xã hội. Pháp Trệ ở Đông Phương là một khuynh hướng đi hành xã hội nói chung, có tính cách toàn diện, có phạm trù khác với “Pháp Trệ” trong tư tưởng “Dân Chủ Pháp Trệ” của người Tây Phương. Không thể so sánh, và càng không thể liên hệ hai chủ nghĩa. Điều này có vẻ dường như, nhưng dường như có vài trường hợp ngoại lệ. Vì thế mới có mấy hàng viết thêm này.

Để tránh liên hệ, có anh bạn đề nghị dùng chữ “Pháp Quyên” thay vì “Pháp Trệ” trong cụm từ “Dân Chủ Pháp Trệ”. Có lẽ theo ý anh ta chữ Pháp Quyên diễn tả một cách rõ ràng hơn ý nghĩa Pháp luật do người Quyên của người dân mà có, phải là sự đem bỏ của người Quyên, và

Nhân tr và Pháp Tr

Tác Giả: Nguy n Hoài Vân

Thứ Bảy, 02 Tháng 4 Năm 2011 08:32

trong s so n th o cũng nh tu s a, ph i đ t n n t ng trên đó.

Vi c đ ch i các t ng Tây Ph ng nhi u khi đã đ c th c hi n m t cách ít khéo léo, khi n v n đ “chính danh” c n phi đ c đ t ra. Đây ch là m t thí d (*)

(*) Nh câu ng n ng : “Traduttore, traditore” (đ ch là ph n i)